

ע"פ 5292/16 - אביחי לוי תמר נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 5292/16

לפני: כבוד הנשיאה מ' נאור

המערער: אביחי לוי תמר

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על החלטת בית משפט השלום בירושלים מיום 27.6.2016 בת"פ 25846-05-15, בת"פ 17402-05-15, בת"פ 60679-03-15, בת"פ 47944-06-14 ובת"פ 41702-03-15 שניתנה על ידי כבוד השופטת ג' סקפה שפירא תגובה מטעם המשיבה מיום 14.7.2016

בשם המערער: עו"ד אלכס גפני

בשם המשיבה: עו"ד רחל זוארץ-לוי

פסק-דין

לפניי ערעור על החלטת בית משפט השלום בירושלים (השופטת ג' סקפה-שפירא) מיום 27.6.2016, שלא לפסול עצמה מלדון בתיקים: ת"פ 47944-06-14; ת"פ 41702-03-15; ת"פ 60679-03-15; ת"פ 17402-05-15; ות"פ 25846-05-15.

עמוד 1

1. ביום 22.6.2014 הוגש נגד המערער כתב אישום בת"פ 47944-06-14 בגין עבירות של הסגת גבול פלילית, היזק לרכוש במזיד, והעלבת עובד ציבור בניגוד לסעיפים 447(א), 452 ו-288 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). ביום 16.3.2015 הוגש נגד המערער כתב אישום בת"פ 41702-03-15 בגין עבירות של איומים והפרעה לשוטר במילוי תפקידו, בניגוד לסעיפים 192 ו-275 לחוק העונשין. ביום 26.3.2015 הוגש נגד המערער כתב אישום בת"פ 60679-03-15 בגין עבירות של הסגת גבול פלילית, איומים והעלבת עובד ציבור, בניגוד לסעיפים 447(א), 192 ו-288 לחוק העונשין. ביום 11.5.2015 הוגש נגד המערער כתב אישום בת"פ 17402-05-15 בגין עבירות של איומים, העלבת עובד ציבור וגניבה, בניגוד לסעיפים 192, 288 ו-348 לחוק העונשין. ביום 15.5.2015 הוגש נגד המערער כתב אישום בת"פ 25846-05-15 בגין עבירה של החזקה/שימוש בסמים לצריכה עצמית בניגוד לסעיף 7(א) ו-7(ג) סיפא לפקודת הסמים המסוכנים (נוסח חדש), התשל"ג-1973.
2. ביום 15.7.2015 התקיים דיון בת"פ 47944-06-14 במסגרת יום הקראות. המערער לא היה מיוצג בדיון. במהלך הדיון הורה נשיא בית משפט השלום בירושלים, השופט א' חן, על איחוד תיקים ומינה את הסניגוריה הציבורית שתתייצב לייצג את המערער בדיון הבא בעניינו. כל תיקיו של המערער הועברו לטיפול השופט י' שמעוני. ביום 17.2.2016 עתרו הצדדים במשותף להפרדת התיקים והעברתם למותבים אחרים בשל כוונת המערער לכפור באשמה בכל התיקים. השופט י' שמעוני קבע כי התיקים ייקבעו בפני השופט א' חן לצורך הליך גישור. לאחר שהצדדים לא הגיעו להסכמות בגישור, ביקש המערער כי תיקיו יועברו למותבים נפרדים שכן בכוונתו לכפור באשמה. ביום 22.5.2016 הורה השופט א' חן על העברת הטיפול בתיקיו של המערער לשופטת ג' סקפה-שפירא, תוך שקבע כי "הנאשם אינו נוטל אחריות באף אחד מן התיקים ויש צורך לנהלם בנפרד. המזכירות תפריד בין התיקים, באופן שייקבע מועד לכל אחד מהתיקים".
3. ביום 9.6.2016 ביקש המערער מבית המשפט (השופטת ג' סקפה-שפירא), להפריד את חמשת כתבי האישום התלויים ועומדים נגדו בפני המותב לכדי חמישה מותבים שונים, וכן ביקש שאף אחד מהאישומים לא יידון בפני המותב שנחשף לכל כתבי האישום. המערער הבהיר כי בקשתו אינה בגדר בקשת פסלות פורמלית. השופטת ג' סקפה-שפירא דחתה את הבקשה תוך שקבעה כי "מאחר ואין מדובר בבקשת פסלות פורמלית, הרי שמדובר בבקשה לשנות החלטה מנהלית על חלוקת תיקים על ידי נשיא בית המשפט, ובכך לא מצאתי להתערב". עוד הודיעה השופטת לצדדים כי היא שוקלת לאחד משפטים בארבעה מתוך חמישה כתבי האישום התלויים ועומדים כנגד המערער, מאחר והם עומדים בכללים של צירוף אישומים על פי סעיף 86 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי). ביום 10.6.2016 הגיש המערער בקשה לעיון חוזר בהחלטתו של השופט א' חן להעביר את כל תיקיו של המערער למותב אחד. המערער טען בבקשתו כי ההחלטה בדבר איחוד התיקים התקבלה במסגרת יום הקראות שעה שלא היה מיוצג, וכן שנכח העובדה שהוא מבקש לכפור באשמה יש לשמור על זכותו לנהל את הגנתו בפני מותבים שונים, ולא לכפות עליו את איחוד התיקים. בתאריך 22.6.2016 דחה השופט א' חן את הבקשה לעיון חוזר, מן הטעם שלא שוכנע שהאיחוד עלול לפגוע בהגנתו של המערער.
4. ביום 22.6.2016 הוגשה בקשת הפסלות מושא ערעור זה. השופטת ג' סקפה-שפירא דחתה את הבקשה ביום 27.6.2016, תוך שקבעה:

"... העובדה שבפני מותב זה עומדים לדיון מספר תיקים בעניינו של הנאשם היא, כשלעצמה, אין בה כדי לפסול את בית המשפט

מלדון באופן אובייקטיבי בכל אחד מהתיקים.

[...]

במקרה דנן, טרם קבעתי כל ממצא ביחס לנאשם או לעדים שהובאו. הנאשם נהנה מחזקת החפות בכל אחד ואחד מן התיקים. אין מניעה כי אף אם בסופו של יום כל אחד מן התיקים יישמע בנפרד, התיקים יתנהלו במקביל והכרעות הדין תינתנה לאחר שתסתיים פרשת ההגנה בכל אחד מן התיקים והנאשם יעיד בכולם, אם יבחר לעשות כן.

אשוב ואציין כי חלק מן התיקים עומדים בכללים של צירוף אישומים, כך שממילא ניתן היה להגיש כתב אישום מאוחד ולשמוע אותם ביחד.

[...]

בסופו של יום, אינני סבורה כי קיום כל המשפטים לפניי, כאשר הנאשם נהנה מחזקת חפות, יש בו כדי להקים חשש ממשי למשוא פנים, בפרט בשעה שלא נקבע שום ממצא בעניינו של הנאשם. ראיתי לדחות את הבקשה לפסלות שופט".

מכאן הערעור שבפניי.

5. המערער טוען בערעורו כי העובדה שאותו מותב ישמע ראיות ואת עדותו בחמישה תיקים שונים המתנהלים נגדו יוצרת חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט, משני נימוקים: האחד, היחשפותו של המותב למסה קריטית של חומר בלתי קביל (התיקים בהם טרם הורשע המערער); והשני, העובדה שהמותב יידרש לקבוע ממצאי מהימנות לגבי עדות המערער לאחר שכבר יקבע ממצאים לגבי מהימנותו לפחות בפרשה אחת מחמש הפרשות שעומדות לפתחו של המותב.

6. המשיבה נתבקשה על ידי להגיב לערעור. בתגובתה מיום 14.7.2016 טענה המשיבה כי לעמדתה לא קיימת במקרה דנן עילה לפסילתו של בית המשפט מלשבת בדין. לגישתה, מעיון בפסיקה עולה כי אין בעצם חשיפת בית המשפט להרשעות קודמות של נאשם כדי לפסול אותו מלדון בתיק, ויש להחיל את מבחן החשש הממשי למשוא פנים בכל מקרה על פי נסיבותיו. בהתאם, להשקפת המשיבה, בית המשפט שהינו גורם מקצועי ואובייקטיבי יכול ככלל להכריע באופן ענייני ביחס למספר כתבי אישום נפרדים ושונים.

7. חרף זאת, המשיבה סבורה כי בנסיבות המקרה דנן ראוי שתיקיו של המערער יידונו בפני מותבים שונים (למעט התיקים שניתנים לאיחוד). זאת, שכן קיומם של חמישה כתבי אישום נגד המערער, שטרם החלה שמיעתם, ואשר רק את חלקם ניתן לצרף בהתאם לסעיף 90 לחוק סדר הדין הפלילי, עלולה לעורר קושי במבט צופה פני עתיד בהמשך ניהול המשפטים. לגישת המשיבה, אין כל ביטחון שניתן יהיה לנהל את כל המשפטים בקצב אחיד, וכתיבת פסקי דין נפרדים, כולל קביעות מהימנות, עלולה ליצור עילת פסלות עתידית. התעוררות עילת פסילה בשלב מאוחר של ההליך, לאחר שכבר נשמעו עדים, טומנת בחובה עלות גבוהה יחסית לצדדים ולמערכת השיפוטית. לצד זאת, לשיטת המשיבה גם שיקולים של מראית פני הצדק מטים את הכף לעבר העברת התיקים לדיון בפני מותבים נפרדים. המשיבה מבחירה בהקשר זה כי לתפישתה, עצם היחשפות מספר שופטים בבית משפט השלום בירושלים, ובכללם השופטת ג' סקה-שפירא, לעובדת קיומם של מספר כתבי אישום שהוגשו במקביל נגד המערער, אינה מעוררת חשש למשוא

פנים ועל כן אינה מהווה עילה לפסילתם מלדון באחד מן ההליכים.

8. לאחר שקראתי את טענות הצדדים, ואת החלטותיה הרלוונטיות של השופטת ג' סקפה-שפירא, הגעתי למסקנה שעדיף להורות על העברת התיקים לניהול בפני שופטים שונים, למעט התיקים שניתן לאחד מכוח סעיף 90 לחוק סדר הדין הפלילי, אף שאין כאן עילת פסלות פורמלית.

9. כידוע, בהתאם לאמור בסעיף 77 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, המבחן לפסלות שופט הוא קיומן של נסיבות אשר יש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים. אמנם, הכלל הרגיל הוא כי עצם חשיפתו של שופט להרשעות קודמות של הנאשם הנידון בפניו אינה פוסלת אותו כשלעצמה מליישב בדין, וכן אין בעובדה שהשופט דן בתיק אחר של אותו נאשם כדי להוות עילה לפסלות שופט (ע"פ 3963/00 בן גביר נ' מדינת ישראל, פסקה 5 לפסק דינו של השופט א' ברק (28.6.2000) (להלן: עניין בן גביר); יגאל מרזל דיני פסלות שופט 262 (2006) (להלן: מרזל)). אולם, שונה הדבר כאשר בית המשפט קבע בהליך הקודם ממצאי מהימנות ברורים או שנחשף לחומר, שבשל טיבו ועוצמתו לא יוכל להשתחרר ממנו בהליך החדש בו הוא שופט. נקבע כי בנסיבות חריגות אלה, ועל אף שמקצועיותו של השופט איננה מוטלת בספק, "אין להעמיד את השופט בפני המבחן" ועליו להיפסל (ע"פ 286/01 לידני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (4.2.2001) (להלן: עניין לידני); מרזל, שם).

10. עוד נקבע שבנסיבות מיוחדות מאוד יש לחשוש גם למראית פני הצדק, על אף שמקצועיותו של השופט איננה מוטלת בספק (ראו: ע"פ 593/83 ורקשטל נ' מדינת ישראל פ"ד לז(4) 614, 616 (1983)). דהיינו, במקרים מעין אלה, גם כשאין יסוד לפסילת השופט, ראוי לעיתים, להעביר את הדיון למותב אחר. כדבריו של השופט צ' א' טל:

"גם אם 'מראית פני הצדק' איננה מהווה שיקול לפי אמת המידה האובייקטיבית [...] שכן מראית פני הצדק היא ההשתקפות הסובייקטיבית של ההליך בלב בעל הדין ובלבות הציבור כולו [...] אין לומר ששיקול זה אינו קיים. גם במקום [שב] אין יסוד דווקני לפסילת שופט, יש שראוי להעביר את הדיון להרכב אחר, שלא מן הדין אלא לפנים משורת הדין, מחמת מראית פני הצדק. מראית זו מהווה שיקול חשוב מבחינת האמון שהציבור רוחש למערכת המשפט, אמון שהוא תנאי ראשון במעלה לעצם קיומה" (ע"א 899/95 ברזל נ' כונס הנכסים הרשמי, פ"ד מט(1) 863, 854 (1995); וראו גם ע"פ 286/01 לידני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 לפסק הדין (4.2.2001); רע"ב 10349/08 מדינת ישראל נ' גנאמה, פסקאות 6-13 לפסק דינו של השופט דנציגר (20.7.2009)).

11. דברים אלה של השופט צ' א' טל יפים גם לענייננו. בנסיבות שתוארו לעיל, אף שלא מתקיימת עילה אובייקטיבית למשוא פנים בגין ניהול מכלול תיקיו של המערער על ידי אותו מותב, מן הראוי הוא שחלק מהתיקים יועברו להרכב אחר מחמת מראית פני הצדק, הגוברת "על האמונה הבלתי מעורערת באובייקטיביות בפועל של השופט" (רע"א 4413/91 בניני מ.י. גינדי הנדסה ופיתוח בע"מ נ' לואיזה ומנשה מוטווסל, מה (5) 778, 780 (1991)). לשיקולים אלה מצטרפת גם העובדה שההליך נמצא עדיין בשלבי הראשונים ועוד בטרם החלה פרשת התביעה, כך שהעברת הדיון באופן חלקי למותב אחר לא תסרב באופן ממשי את ההליך (ראו: עניין לידני, פסקה 7).

12. לעיתים נדירות הצטרפותן של מספר נסיבות עשויה להוביל למסקנה כי יש מקום להעברת הדיון בפני מותב אחר. אני סבורה כי כזה הוא המקרה דנן.

13. סוף דבר – הערעור מתקבל. התיקים יועברו לניהול בפני שופטים שונים, למעט התיקים שניתנים לאיחוד מכוח סעיף 90 לחוק סדר הדין הפלילי. השופטת ג' סקפה-שפירא תקבע אילו תיקים ניתנים לאיחוד מכוח סעיף 90 לחוק סדר הדין הפלילי ואלו יישמעו בפניה, ויתר התיקים יחולקו מחדש לשופטים שונים לפי החלטת נשיא בית משפט השלום בירושלים, השופט א' חן.

יובהר שאין מניעה שהשופטת ג' סקפה-שפירא – או שופטים אחרים שנחשפו לעובדת קיומם של מספר כתבי אישום שהוגשו במקביל נגד המערער – יוכלו לדון באחד מן ההליכים, שכן היכרות מעין זו אינה מעוררת כשלעצמה חשש למשוא פנים (להלן: עניין בן גביר, פסקה 6; ע"פ 5959/99 יוסף פרושינובסקי נ' מדינת ישראל, פסקה 2 לפסק דינו של השופט ת' אור (1999) מרזל, בעמוד 303).

ניתן היום, י"ב בתמוז התשע"ו (18.7.2016).

ה נ ש י א ה